

Leeservaring verrijken en leesplezier stimuleren

De doelstellingen zijn in de loop der jaren veranderd, maar de formule is nagenoeg ongewijzigd: circa 230 leesclubs lezen in Drenthe gedurende een seizoen dezelfde vier boeken. De jubilerende Stichting Literatuurclubs Drenthe zorgt met die centrale titelselectie jaarlijks bij een paar uitgevers voor een feestje, omdat uitverkiezing van een boek voor een flinke extra bestelling zorgt. Het jubileumjaar pakt anders uit dan voorzien, maar gaat niet ongemerkt voorbij. En het biedt aanleiding om vooruit te kijken.

Tekst Frank Hockx

Beeld Nelleke van de Wege



Veel belangstelling toen Stefan Hertmans te gast was in het seizoen dat zijn *De bekeerlinge* op het programma stond.

Het belofde zo mooi te worden: het startschot voor het jubileumseizoen van de Stichting Literatuurclubs Drenthe (SLD) zou op 12 september gegeven worden met een groot leesclubfestival in schouwburg De Tamboer in Hogeveen waarvoor Arnon Grunberg en Lidewijde Paris gestrikt waren. Maar het coronavirus gooide ook hier roet in het eten. Met noordelijke kordaatheid werd daarom besloten om dit feest én de andere grote publieksactiviteiten die in de planning stonden, een jaar uit te stellen. Kleinschaliger activiteiten, zoals een tournee door Drenthe om citaten te verzamelen voor een literaire landkaart 'Leesbaar Drenthe', kunnen waarschijnlijk wel doorgang vinden. En de SLD heeft het jubileum aangegrepen om studenten van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) enkele onderzoeken te laten doen. 'Om antwoord te krijgen op de vraag: zit de SLD nog op de juiste koers?', zegt bestuurslid Joke Rosier.

Maatschappelijke thema's

Terug naar Oegstgeest van Jan Wolkers, *Het jongensuur* van Andreas Burnier en *De Karakoliërs* van Ward Ruyslinck, dat waren in het seizoen 1970-1971 de eerste titels waarmee de literatuurclubs in Drenthe aan de slag gingen. Het initiatief kwam van de culturele commissie van de afdeling Drenthe van de Nederlandse Bond



Leeswijzer bij de hand tijdens de bespreking van *Huis in brand* van Kamila Shamsie, afgelopen seizoen een van de geselecteerde titels.



Rob van Essen, geïnterviewd door Louis Stiller, met naast zich de SLD 'Wall of Fame' met handtekeningen van auteurs die te gast zijn geweest.

van Plattelandsvrouwen (tegenwoordig Vrouwen van Nu). Die benaderde de toenmalige Provinciale Bibliotheek Centrale voor Drenthe omdat er bij de leden van de bond behoefte was aan meer informatie over moderne literatuur. Die behoefte kwam voort uit enige zorg over de boeken waarmee hun kinderen op de middelbare school kennismaakten. Het leidde tot de oprichting van literatuurclubs die, met begeleiding vanuit de bibliotheek en hulp van door deskundigen geschreven informatie, twee avonden aan een boek besteedden: de eerste was gewijd aan het boek, de tweede aan het maatschappelijke thema dat aan de orde kwam. Aan de genoemde titels uit het eerste seizoen werden respectievelijk de thema's 'generatieconflict', 'homoseksualiteit' en 'ras-sensdiscriminatie' gekoppeld. Na twee jaar verdwenen de thema-avonden en kwam de nadruk meer te liggen op waar die tegenwoordig nog sterker ligt: het verrijken van de leeservaring door middel van literaire analyse en het bieden van leesplezier. Er ontstond toen ook samenwerking met leesclubs in Groningen en Overijssel die ook ondersteund werden door de bibliotheken. De titels voor een leesclubseizoen kiest men sindsdien gezamenlijk. Het eerste seizoen functioneerden er in Drenthe vijftien groepen met in totaal 219 deelnemers. In 1977 lag

dat deelnemeraantal op 500, in 1983, toen de SLD werd opgericht en meer los kwam te staan van de bibliotheekcentrale, waren het er 1000, in 1992 1600.

Leesniveaue

In de jaren nadien maakte de SLD, die sinds 2012 zelfstandig functioneert en ondersteuning 'inkoopt' bij het huidige Biblionet Drenthe, een gestage groei door tot op het hoogtepunt 2500 leden in 270 leesclubs bijeenkwamen. De laatste jaren is het ledenaantal teruggelopen tot 1700. Dat heeft te maken met zaken als veranderend mediagedrag en meer mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding. 'Mensen hebben het langer druk en we zien dat de leeftijd waarop ze zich aanmelden hoger komt te liggen', zegt Joke Rosier. Uiteraard is dit voor de SLD wel een punt van zorg. Het is een van de redenen dat men de RUG benaderde. Onder leiding van hoogleraar Mathijs Sanders en universitair docent Sandra van Voorst voerden tweedejaarsstudenten Nederlandse Taal en Cultuur een enquête uit onder huidige deelnemers en onderzochten zij het gebruik van de door de SLD geleverde 'leeswijzers'. Ook onderzochten zij bij twaalf door de SLD geselecteerde titels hoe de waardering van de lezers voor die boeken zich verhield tot die van de selectiecommissie.

De conclusie dat de commissie die de titels selecteert op een hoger competentieniveau leest dan de leden is op zich niet verrassend: mensen worden immers vaak lid van een leesclub om meer te weten te komen over literatuur en boeken te lezen die men zelf niet zou kiezen. Maar de SLD moet er uiteraard voor waken dat de verschillen niet te groot worden. In het nieuwe formulieren beleidsplan moeten de definitieve aanbevelingen van de studenten een plaats krijgen.

Titelkeuze

Het centraal kiezen van vier boeken voor de leesclubs in Drenthe, Groningen en Overijssel is een tijdrovend proces. Waar in het verleden onderhandeld moest worden tussen vertegenwoordigers van de afzonderlijke provincies, is er nu gezamenlijk overleg en worden in een vergadering van twintig personen de knopen doorgehakt. De deelnemers hebben dan gezamenlijk circa honderd boeken gelezen. Er verschijnen meer literaire titels uiteraard, een eerste schifting wordt gemaakt aan de hand van recensies. Op basis daarvan worden bij uitgevers leesexemplaren opgevraagd, waarna de selectie zich steeds verder verfijnt. Het blijft een moeilijke keuze en in de afsluitende vergadering worden weliswaar geen provinciale robbertjes meer uitgevochten, maar spelen individuele

voorkeuren natuurlijk wel.

Literaire kwaliteit en geschiktheid voor leesclubs zijn de belangrijkste selectiecriteria en bij dat tweede punt gaat het er dan om dat het titelpakket variatie in thematiek biedt en de afzonderlijke titels gespreksstof en leesplezier garanderen. Daarnaast is het streven om twee recente Nederlandstalige boeken te selecteren, waarvan de auteurs kunnen worden uitgenodigd, en twee vertaalde titels. Verder spelen onder andere leverbaarheid en prijs een rol.

'We hebben het nooit over uitgevers', bezweert Joke Rosier, die zelf meedraait in de selectiecommissie. Beïnvloedingspogingen van uitgevers zijn kansloos, zegt ze, terwijl anderzijds het best mogelijk is dat er twee titels van dezelfde uitgever worden geselecteerd.

Nadat de titelkeuze voor het nieuwe seizoen bekendgemaakt is (in maart), kunnen leden van de SLD de boeken centraal aanschaffen, maar uiteraard ook lenen bij de bibliotheken (die extra exemplaren van de titels kopen) of kiezen voor een e-book. Die laatste optie begint wat aan terrein te winnen, maar de SLD kan ook nu nog bij de uitgevers van de uitverkoren titels een bestelling doen van circa 1200 exemplaren. Daarvoor wordt samengewerkt met boekhandel Van der Velde in Assen, die de exemplaren aflevert bij Biblionet [in Overijssel wordt samengewerkt met boekhandel Westerhof in Zwolle, red.]. Vrijwilligers van de SLD maken vervolgens de pakketten gereed die uiteindelijk door de contactpersonen van elke leesclub bij de lokale bibliotheken in Drenthe worden opgehaald. Een fikse logistieke operatie die men voor de zomer probeert af te ronden, omdat de leden vaak in vakantietijd al aan de boeken willen beginnen. Of in elk geval aan het eerste boek dat op de planning staat, want de volgorde waarin de boeken besproken worden ligt vast. Dat heeft ook te maken met de informatie-avonden per titel die gedurende het seizoen op diverse plaatsen

in de provincie (en in Groningen en Overijssel) worden georganiseerd. Contactpersonen van de literatuurclubs kunnen daar luisteren naar een presentatie van de schrijvers van de 'leeswijzers' die de SLD bij ieder boek ontwikkelt.

Week van de Leesclub

De gestructureerde aanpak met een voorselectie van titels, informatie-avonden en leeswijzers waarden de deelnemers, blijkt uit de enquête die de RUG-studenten uitvoerden. Maar ook klinkt wel de wens om wat meer inspraak bij de keuzes en zijn er vragen om klassiekers op de leeslijst. De SLD is daar de laatste jaren aan tegemoetgekomen door de deelnemers de keuze te bieden voor een vijfde boek. Hiervoor wordt een shortlist opgesteld van titels uit verschillende genres. Bij het boek dat de meeste stemmen krijgt, wordt een extra leeswijzer gemaakt. Tot nu toe valt de keuze op een geschiedenisboek, zoals vorig jaar *Het huis aan het meer* van Thomas Harding en dit jaar *Nobel streven* van Frits van Oostrom.

Het boek van Harding was zo populair dat een van de geplande jubileumactiviteiten een reis naar het Alexander Haus in Berlijn was, het decor van het boek, waar de schrijver voor het bezoek uit Nederland een lezing zou geven. De beschikbare plaatsen waren snel vergeven, maar ook dit feestje is een jaar verplaatst. Het jubileumjaar gaat na de zomer dus zonder feestgedruis van start, maar wel met een nieuwe website en een tijdens de hoogtijdagen van de coronacrisis begonnen eigen YouTube-kanaal. En met het voornemen om de literatuurclubs nadrukkelijker onder de aandacht te brengen, ook met nieuwe activiteiten. De belangstelling is er, daarvan is Joke Rosier overtuigd. 'Tijdens de Week van de Leesclub in januari organiseerden we een avond met Libris-winnaar Rob van Essen. Daar kwamen ook veel niet-leden op af en na afloop hadden we 15 nieuwe aanmeldingen.' ●

'Je bent als uitgeverij blij en trots als je wordt uitgekozen. Dat komt maar eens in de zoveel jaar voor', zegt Erik Dasselaar, manager Marketing & Sales van De Bezige Bij, de uitgever van het door de SLD uitverkoren *Lanny* van Max Porter. Het boek verscheen in het voorjaar van 2019, voor uitgeversbegrippen al weer lang geleden. De uitverkiezing van de SLD zorgt voor een impuls, zegt Dasselaar: 'Dit is een flinke order, we hadden er onvoldoende voorraad voor en daarom hebben we het boek laten herdrukken in de mooie gebonden uitgave van de eerste editie.'

Ook bij Ambo Anthos was er reden tot gejuich vanwege de uitverkiezing van het Nederlandse debuut *De kaalvreter* van Machteld Siegmans. 'De selectie van de Drentse literatuurclubs doet veel, met name voor een debuut, en niet alleen in verkoopaantallen', zegt acquirend redacteur Liesbeth Vries. 'We zijn dan ook heel trots dat *De kaalvreter* geselecteerd is. Een uitverkiezing door Drenthe is vaak reden voor een nieuwe druk, want de bestelde aantallen zijn altijd prachtig.' Naast deze twee romans lezen de literatuurclubs komend seizoen *Op aarde schitteren we even* van Ocean Vuong (verschenen bij Hollands Diep) en het veelbesproken *Vallen is als vliegen* (Querido) van Manon Uphoff.